

Studentbarnehagene tar vare på barndommens magi

Foredrag fra konferansen *Kartlegging i barnehagen: Innhold og konsekvenser*
Utdanningsforbundet, Oslo, 20 juni 2010

Mette Margrethe Lie leder, Studentbarnehagene, SiO, Oslo, Norge
Email: mette.margrethe.lie@sio.no

Non-reviewed presentation, Published 29 December 2010

Barn er kompetente og i likhet med voksne eksperter på seg selv; de eier sine egne opplevelser. (Sitat fra Studentbarnehagens verdiplan)

Jeg er leder av Studentbarnehagene i SiO, 14 bygg fordelt på 9 enheter, med plass til over 600 barn og ca 220 ansatte, et budsjett på ca. 100 mill. Jeg er svært godt fornøyd med et kompetent og faglig lederteam, tilnærmet 100 prosent dekning av pedagoger – barnehagenes viktige ressurs og gode tilbakemeldinger fra foreldre gjennom daglige dialoger og brukerundersøkelser. Disse viktige tilbakemeldingene er av stor betydning for troen på det vi gjør og Den fremtidige retningen vi velger. Vi er opptatt av barnehagenes innhold og fokus.

STUDENTBARNEHAGENE TAR VARE PÅ BARNDOMMENS MAGI

Barndommen er en fase hvor barn skal få være barn. Vi voksne vet hvor betydningsfull barndommen er og hvor mange alvorlige føringer den legger for hvert menneske. Betragtninger og kunnskap om hva barndommen er inspirerte oss til å lage nettopp denne visjonen. Hva betyr så denne visjonen for oss? Den minner oss om at vi hver dag skal verne om gode øyeblikk og opplevelser. Barnas hverdag består av mange magiske opplevelser, fulle av glede og undring. Magien kan aldri la seg fange i et skjema!

KARTLEGGING OG KONSEKVENSER

Vi som er ledere er forpliktet gjennom lover og forskrifter.

Vi har et tydelig og godt rammeverk i barnehage-loven med rammeplanen som styrer det barnehagefaglige arbeidet i en felles retning. Det kommer krav og ønsker fra politisk og departementalt hold, fra ulike fagmiljø og brukerne om innsyn i barnehagene. Det er forståelig og ønskelig. For tiden er det stort fokus på dokumentasjon av barnehagens arbeid, hvilke områder skal kartlegges, hvem skal kartlegges, hvem kartlegger og til hvem skal rapportene gå? Hvilke konsekvenser har dette for vårt syn på barnehagens innhold og på barn. Retningene og verktøyene er mange og ulike. Studentbarnehagene har interessert seg for tematikken og vår deltakelse er av etisk og barnehagefaglig art. Når det gjelder dokumentasjon av enkelt barn, ønsker vi å påvirke og legge til grunn det synet vi har, at det er barnehagens indre prosesser som kartlegges og dokumenteres, ikke det enkelte barnet. Da veilederen ABC og 123 kom 2007, ga den sterke anbefalinger til utstrakt dokumentasjon av enkeltbarn. Slik vi tolket denne, stred den imot rammeplanen som sier at:

Dersom det skal settes opp spesifikke mål for enkelt barn må dette ha en begrunnelse og målene må settes i samarbeid med foreldrene og eventuelle samarbeidspartnere utenfor barnehagen.

Studentbarnehagene ba i brev til Fylkesmannen i mai 2007 vurdere om veilederen ivaretok lovens krav om barns rett til medvirkning. Svaret var tydelig at dersom veilederen kom i strid med loven måtte veilederen vike. Men det var i 2007 og mye har skjedd siden da. Nå forslår departementet å innføre et krav om at alle barnehager skal:

Gi tilbud om språkkartlegging for 3 åringene. Innføre krav til alle barnehager om å overføre skriftlig dokumentasjon fra barnehage til skole om barns interesser, lek, læring og utvikling.

Fokus rettes derav mot overgangen mellom barnehage og skole og en kartlegging av alle barn. Et tankekor: I tillegg til dette som mulig kommer og hva kommer, er vi nå i en tid hvor 1-åringene kommer strømmende til barnehagene og mang en avdeling mangler førskolelærer.

I Danmark er barnehager pålagt å gjennomføre en barnemiljøvurdering hvert annet år. Vurderingen skal kartlegge, beskrive og vurdere de ulike barnemiljøene i barnehagene. Dette er et prosessorientert verktøy som skal bidra til et lærerikt og utviklende miljø for alle som er involvert i barnehagens indre liv. I motsetning til eksempelvis ABC og 123 som retter seg mot det enkelte barn oppfordrer barnemiljøvurdering til en reflektert tilnærming til barnehagens indre prosesser. Derav blir de voksne i barnehagen ansvarliggjort og den etiske forpliktelse kommer tydelig frem. I 2009 deltok vi i et prosjekt i regi av utviklingsforum. Vårt mandat var å prøve ut den danske barnemiljøvurderingsmodellen. Dette er et omfattende tredelt materiale (det relasjonelle, det fysiske og det estetiske). Vi valgte derfor å fokusere på den mest krevende delen, som handler om det relasjonelle. Hva lærte vi – jo vi lærte hvor krevende og mangfoldig det er å tolke data.

Å VÆRE MENNESKE INNEBÆRER EN ETISK FORPLIKTELSE

Det handler om å la seg berøre av andre og by på seg selv. I rammeplanen heter det at: "Et etisk perspektiv må legges til grunn ved dokumentasjon av barns lek, læring og arbeid." Som leder av en stor barnehageorganisasjon innebærer det viktige strategiske valg. Barnehageloven og rammeplanen gir retning på formål og innhold og barnets rett til medvirkning. Å respektere barns rettigheter, forandre måten vi tenker om oss selv

på. Å ha eller velge å ha en etisk bevissthet og etisk tenkning er av stor betydning for måten vi forholder oss til menneskene på – det være seg store eller små. Mangfold, ulikheter, ferdigheter, personlighet og egenskaper, oppfattes og behandles med respekt. Etikk er den systematiske refleksjonen over motivene for og konsekvensene av den menneskelige adferd og handler om hva vi bør gjøre. Etikk er et sett normer og prinsipper til veiledning for våre handlinger. Etikk er håndtering av handlingslivets moralske problemer. Barnehagens kjerneoppgave handler om å sette barns lek, erfaringer og læring i sentrum. Det handler om et personal som stadig utvikler sin evne til å se, delta og bidra til kjerneoppgavene. Alltid arbeid med og i spørsmål; hvor er vi og hvor skal vi.

VOKSENROLLEN I BARNEHAGEN

Å respektere barns rettigheter forandrer måten vi tenker om oss selv på. Vi gjør barns rettigheter gjeldende på deres egne vegne. Og våre voksne anerkjenner, lytter og forstår barns intensjoner. De voksne i barnehagen har et stort ansvar for relasjonene mellom alle aktørene som befinner seg i barnehagen. Kvalitetsopplevelsen oppleves av den enkelte. Det handler om å skape en atmosfære av gjensidighet og respekt: Se, lytte og forstå. Det er av avgjørende betydning at pedagogene får kunnskap om barnegruppen ved selv å være tilstede. Det både er og skal være komplekse spørsmål i praksisfeltet og i alle debatter. Vi må tåle å stå i alle de dilemmaer som eksisterer mellom idealer, ideologier, politiske strømninger, og praksis. Pedagogene skal bruke sitt profesjonelle skjønn i vurderingen av om et barn har behov for ekstra hjelp og støtte, og dette er alltid i samarbeid med foreldre.

STUDENTBARNEHAGENE DOKUMENTERER

Vi dokumenterer den voksnes arbeid, barnegruppas og barnehagens utvikling. Barnets opplevelser, utvikling og læring og de voksnes arbeid må gjøres synlig som grunnlag for refleksjon over barnehagens verdigrunnlag, oppgaver og handlingsmønstre. Dokumentasjon er et middel for å sikre en demokratisk, kritisk og reflekterende praksis. Dokumentasjon skal synliggjøre refleksjonsgrunnlaget, og det virkelig interessante er å få øye på ulike måter å forstå på. Dokumentasjon er et middel til å oppnå noe og få til en ønsket utvikling, men kan denne oppnå-

else skje uten dialog? I studentbarnehagene bruker vi dialogen og har en reflekterende praksis som metode, med de som hører til saken. Hensikten med å reflektere er ikke å finne den såkalte sannheten. Dokumentasjonen skal tolkes av mange og derfor er det avgjørende at vårt verdisyn ligger til grunn (gjennomsyrrer) vår evaluering og tolkning. Studentbarnehagene dokumenterer ikke enkeltbarnets mestring og ferdigheter. Vi skal nøye vurdere sammen hva som bør kartlegges og sørge for at overrapportering ikke skjer. Et betimelig spørsmål er jo om denne type kartlegging gir en ny type status for kartleggeren.

KARTLEGGING OG DOKUMENTASJON ER VERDILØST UTEN DIALOGEN OG REFLEKSJONEN
Hva gjør vi felles i studentbarnehagene:

- visjon
- verdiplan
- mål og styringsverk
- mal for årsplan
- førskoleopplegg
- opplæring av nye medarbeidere
- veiledning av nye pedagogiske ledere
- faggrupper på tvers av barnehagene
- satsingsområder

Gjennom dette setter studentbarnehagene sin standard for de voksnes arbeid. Vi lar ikke foku-

set på dokumentasjon og kartlegging av det enkelte barnehagebarnet overtar arenaen for barnehagens utvikling. Vi må ha troen på pedagogens kunnskap og styrker og la dem bruke sin verdifulle tid på å delta i barnas hverdagsliv, ikke som observatør! Å inneha en observerende holdning, er en passiv og statisk tilstand, hvor du er alene med deg selv. Det gjør stor forskjell å være dynamisk aktiv og ansvarlig deltaker. Jeg siterer Lars Løvli som sier at :

Det er stor forskjell på en pedagog som perfektionerer sitt skjønn, enn en pedagog som nå opplever at kartlegging gir arbeidet i barnehagen større legitimitet.

Kan barn si: Nei du dette er ikke meg? Respekt for barnet ligger til grunn for våre handlinger. Vår forståelse av andre, og vissheten om at vår sannhet ikke alltid er sann, sier mer om oss selv enn om andre. Kunnskap og ferdigheter er vanskelig å måle. Resultatene av kartlegging vil alltid tolkes og aldri kunne ses på som objektive sannheter. Hvordan kan mellommenneskelighet bli en ferdighet? Objektive standarder, tester eller spesifikke målekriterier vil ikke kunne fange den subjektive, subtile opplevelsen av trivsel, kvalitet og utvikling. Barn er her og nå, ja akkurat nå og det er krenkende å gjøre denne opplevelsen til en varig sannhet i ettertid. Tenk – du kan gjøre en annen fortred.